

KANTS (U)SAMTIDIGE PÆDAGOGIK

(POLEMISKE) INDSPARK TIL NUTIDENS UDDANNELSESDEBAT

1. PÆDAGOGIK OG VIDENSKAB

Kant mener, at pædagogikken og opdragelsen skal videnskabeliggøres:

Det mekaniske i opdragelseskunsten må forvandles til videnskab, ellers vil den aldrig blive en sammenhængende bestræbelse, og den ene generation vil da kunne rive det ned, som den foregående har bygget op. (s. 28)

MEN: Kants forståelse af videnskab adskiller sig fra vores:

- En mangfoldighed af erkendelser sammenføjet i en systematisk enhed struktureret af og igennem et overordnet, a priori formål (KrV A832/ B 860).
- Pædagogikkens videnskabeliggørelse indebærer, at blive bevidst om pædagogikkens a priori formål og de principper, der udspringer af dette.
- Empirisk forskning og eksperimenter er ikke en forudsætning for, men tværtimod noget der *muliggøres gennem*, kendskab til dette formål.

2. PÆDAGOGIK OG FRIHED

For Kant er frihed:

- *Forudsætningen* for det pædagogiske arbejde, da det er menneskets frihed fra naturbestemmelse og instinktets herredømme, der gør opdragelse både mulig og nødvendig (s. 21-22)
- *Målet* for det pædagogiske arbejde, da mennesket netop i kraft af sin frihed fra naturbestemmelse skal lære at *bruge* sin frihed, og lære at bruge sin frihed *godt* (s. 32-33; s. 38).

For Kant er pædagogik derfor *en iboende etisk praksis*, der altid-allerede begynder i og slutter med normative overvejelser og hensyn.

[Netop derfor er tvang for Kant ikke blot et pædagogisk *redskab*, men et pædagogisk *problem* (s. 38).]

3. PÆDAGOGIK, MORAL, KOMPETENCER

For Kant er den pædagogiske strukturering af menneskets udvikling en kompleks og flerdimensionel proces, der blandt andet involverer:

- *Omsorg*: Den omsorgsfulde pleje og beskyttelse af barnet som fysisk væsen
- *Disciplinering*: Den tvangsmæssige formning af barnets subjektivitet
- *Kultivering*: Barnets indlæring og opøvelse af almene, praktiske kundskaber og kompetencer
- *Civilisering*: Barnets indsocialisering i og opøvelse af konkrete sociale normer og dyder
- *Moralisering*: Barnets gradvise bliven bragt til erkendelse af sig selv som frit handlende væsen

For Kant er tilegnelse af praktiske kompetencer og kundskaber et *nødvendigt* element, men netop kun *ét* element, i menneskets dannelse.

4. PÆDAGOGIK OG KOSMOPOLITISME

Kants kritik:

- *Forældre* opdrager efter, hvad der er bedst for husstanden (s. 28-29)
- *Politikere* opdrager efter, hvad der er bedst for (konkurrence)staten (s. 29-30)
- Begge dele er udtryk for en konservativ og misforstået accept af en potentielt fordærvet nutids normer som målestok for pædagogikkens bestræbelse

Kants alternativ: Opdragelse/ pædagogik skal være *kosmopolitisk!*

- Opdragelse skal ske "med henblik på menneskeslægtens potentielt bedre tilstand i fremtiden" (s. 29)
- Opdragelsens formål skal være være, hvad der er bedst for *verden* (og netop derfor også er bedst for *individet*) (s. 29)
- Børn skal opdrages til at handle ud fra *almengyldige* normer og formål (s. 32)

POLEMISKE(?) KANTIANSCHE INDSPARK

---

1. Hvis pædagogik skal være en videnskab, så forudsætter det et retningsgivende, a priori formål.
2. Pædagogikkens retningsgivende formål er dannelsen af mennesket *som* og *til* frit væsen; *fra* et frit, lovløst individ *til* en fri, selvlovgivende person.
3. En videnskabelig pædagogik kan aldrig være en ren empirisk, ikke-normativ praksis. Pædagogik er altid-allerede et etisk-normativt projekt.
4. Pædagogik er aldrig kun etisk-normativt. At kunne agere myndigt og autonomt i verden forudsætter også praktiske og sociale kompetencer.
5. Pædagogik skal og bør være kosmopolitisk: Rettet ikke mod nutiden og os selv, men mod *fremtiden* og *verden!*

